

Dagmar Rysová

KOPRZYWNICA

Wspomnienia o 1989 roku

Wydarzenia przełomowego 1989 roku miały głębokie korzenie. Ambitne wizje tzw. obozu socjalistycznego oraz tyranizujące hasła z lat 50-tych „dośćnąć i prześcignąć kapitalizm” zderzyły się z rzeczywistością na Wschodzie i Zachodzie. Ideologia marksizmu-leninizmu w konfrontacji ze zmianami gospodarczymi stawiała się coraz częściej celem kpin niż drogą do świetlanej przyszłości. Wiara zachodnich lewicowych intelektualistów od lat 60-tych XX wieku była silniejsza od konkretnych działań twórców socjalizmu w bloku wschodnim.

Inicjatorem zmian miał być Związek Sowiecki, który był przywódcą obozu socjalistycznego. W latach 70-tych i pierwszej połowie lat 80-tych ZSSR był kierowany przez gerontokratów, którzy nie byli w stanie rozwiązać narastających problemów politycznych, gospodarczych i społecznych. Istniało grono osób, które liczyło na skuteczną reformę ówczesnego systemu. Należał do nich Michaił Gorbaczow, który od roku 1985 starał się przeprowadzić reformy. Zamiast koniecznych zmian gospodarczo-politycznych „pierestrojka” i „głasnosc” wprowadziły w społeczeństwie totalitarny chaos i zamieszanie. Coraz słabsi gerontokraci nie byli już w stanie kierować państwami satelitami ZSSR, zwłaszcza po powstaniu „Solidarności” w Polsce, aktywnych działaniach polskiego kościoła katolickiego oraz odwilży na Węgrzech. Gdy zagrożenie w postaci interwencji wojskowej stawało się coraz mniej realne, cały system socjalistyczny zaczął powoli się rozpadać.

Sytuacja Czechosłowacji była osobliwa. Po 21 sierpnia 1968 roku oraz okresie normalizacji państwem rządili przywódcy, którzy doszli do władzy w wyniku interwencji wojskowej. Ich celem było utrzymać się u władzy jak najdłużej. Uzależnienie gospodarczo-polityczne od ZSSR miało również bardzo ważne skutki dla naszego państwa. Po etapie inwestycji w wiele obszarów nastąpił etap stagnacji, z którym często wiązały się kompromitujące problemy z dostawami, co miało wpływ na jakość życia społecznego. Zwykli obywatele zdawali sobie sprawę z faktu, że różnica poziomu życia w naszym kraju i na Zachodzie się pogłębia. Komunistyczna Partia Czechosłowacji stopniowo stawała się ugrupowaniem korzystającym ze swoich legitymacji w celach kariery. Członkowie partii byli na ogół pragmatykami bez przekonania o ideałach. W takiej partii, w 1988 roku jej I sekretarz rzeczywiście mógł czuć się ze swoimi opiniami „sam jak palec”. Podstawą krytycznego stosunku wobec codzienności był zdystansowany stosunek kierownictwa komunistycznej Partii Czechosłowacji wobec starań Michaiła Gorbaczewa oraz większe możliwości

obywateli do uzyskania obiektywnych informacji z zagranicy. Erozja reżimu, który nie był w stanie się zreformować, przechodziła do ostatniego etapu.

Punktem zapalnym był 17 listopada 1989 roku. W tym dniu doszło do brutalnego rozpędzenia pokojowej demonstracji studentów z okazji 50. rocznicy zamknięcia czeskich szkół wyższych. Historycy do dziś nie potrafią wytłumaczyć tła oraz wszystkich powiązań historycznych tego wydarzenia. Spontanicznie reakcje artystów, do których potem się dołączyła reszta społeczeństwa, zapoczątkowały lawinę, która zmiotła reżim komunistyczny. Dnia 19 listopada powstało w Pradze Forum Obywatelskie, które stało w opozycji do ówczesnej władzy. Potęga Fora Obywatelskiego rosła wraz z coraz większymi demonstracjami. Pod koniec roku na urząd prezydenta wybrano lidera organizacji, Václava Havla. Pierwsze demokratyczne wybory w 1990 roku potwierdziły dominację sił demokratycznych oraz zasadniczą zmianę i naszego społeczeństwa. Pierwsze wybory odbyły się bez jakichkolwiek przejawów przemocy.

Tzw. rewolucja aksamitna mogła odbyć się tylko pod warunkiem, że jej postulaty zostały zaakceptowane przez całe społeczeństwo. Pierwsze informacje o rewolucji zaczęły krążyć między mieszkańcami Koprzywnicy już wieczorem 17 listopada. Mieszkańcy uzyskiwali je z wiadomości zagranicznych stacji radiowych oraz od studentów przyjeżdżających z Pragi. Klub młodzieży był miejscem, w którym odbywały się pierwsze spotkania. 20 listopada, odbył się w Klubie koncert piosenkarza Jana Buriana, który przemienił się w debatę informacyjno-krytyczną. Ówczesny Prezes klubu, Lubomír Sazovský, wraz z członkami klubu zaczął organizować wydarzenia publiczne, w tym na przykład spotkania ze studentami. Zapraszano często także artystów i przedstawicieli życia społecznego. Dnia 23 listopada zebrało się podczas pierwszej manifestacji około 800 mieszkańców miasta Koprzywnicy. Kolejnego dnia w naszym mieście powstało Forum Obywatelskie i na placu głównym zaczęły być organizowane wielkie demonstracje. Na 27 listopada 1989 roku w całym kraju zaplanowano strajk generalny. W centrum miasta zebrało się 2000 mieszkańców miasta. Kolejne tysiące wzięło udział w strajkach w fabryce „Tatry”. Bardzo ważną rolę odegrali w tych niepewnych dniach ludzie młodszego pokolenia, mianowicie: Petr Boháč, Radek Burša, Libor Gajdůšek, Lubomír Sazovský, Jiří Novák, Oldřich Rys, Dagmar Rysová, Marek Kopelec i Bára Pavelková. Bardzo ważne wtedy było, że młodzi byli wspierani starszym pokoleniem, przede wszystkim więźniów komunizmu. Najbardziej znanymi byli: Bohuslav Ficek, Emil Hanzelka i Zdislav Zima. Także w Koprzywnicy nie doszło do żadnej przemocy.

Po zwycięstwie rewolucji aksamitnej byli potrzebni nowi politycy, zdolni do kierowania miastem. Udało się znaleźć kilku osobowości: Vladislava Kryškego,

Josefa Jalůvkę i Jaroslava Šulę do których dołączyło grono zdolnych i bezinteresownych obywatel miasta. Dnia 16 stycznia 1990 roku podała się do dymisji rada miasta. 8 lutego, zostali wybrani nowi radni miasta. Pierwsze zmiany w życiu miasta dotyczyły projektów urbanistycznych i nazw ulic. Podjęto także decyzję o wzniesieniu pomnika pierwszego prezydenta Czechosłowacji, Tomasza Garrigua Masaryka.

Wybory sejmowe, które odbyły się 8 i 9 czerwca 1990 roku, stwierdziły zwycięstwo sił demokratycznych w Czechosłowacji. Ten sam wynik został powtórzony też w pierwszych wolnych wyborach lokalnych, w 24 listopada 1990 roku. W Koprzywnicy uzyskało większość Forum Obywatelskie. Po wyborach, jego przedstawiciele stworzyli koalicję z pozostałymi partiami demokratycznymi. Dla demokracji w naszym mieście zaświeciło zielone światło.

25 lat minęło od 1989 roku. Nasz kraj wstąpił do Unii Europejskiej i do NATO. Został członkiem rodziny państw demokratycznych. Niektórzy mieszkańcy miasta mieli większe oczekiwania, co do równowagi społecznej, kultury, ożywienia gospodarczego, spokojniejszego klimatu gospodarczego i czasami też co do życia osobistego. Sprzeczność między ideałami i rzeczywistością istnieje od zawsze. Nie powinniśmy jednak przez nią nie zauważyć oczywistych sukcesów, które często uważamy za coś oczywistego. Republika Czeska, w tym również miasto Koprzywnica, bardzo zmieniła się przez ostatnie 25 lat. Republika Czeska ruszyła w kierunku zwykłego życia zachodnioeuropejskiego z wszystkimi jego zaletami i problemami. Można to łatwo zauważyć w naszym mieście. Rozwój miasta Koprzywnicy zależał w dużej mierze na rozwoju firmy „Tatry”. „Tatra od lat 90. jest w skomplikowanej sytuacji i dziś jest tylko cieniem byłej potęgi. Nasze miasto odziedziczyło po minionej epoce rozwiniętą strukturę o przeznaczeniu społecznym, dobre zasoby mieszkaniowe oraz szkoły. Szybko pojawiło się jednak bezrobocie oraz problemy z zarządzaniem starzejącym się majątkiem miasta. U niektórych ludzi pojawiło się też zaskoczenie z wolności i odpowiedzialności. Niezależnie od wszystkich kłopotów, miastu Koprzywnicy udało się pokonać wszystkie problemy i intensywnie się rozwijać. Różnice zauważy każdy, kto porówna dzisiejszy stan ze stanem z przed 25 laty. Zwykli ludzie, obywatele, są sprawcami tego cudu. Miasto Koprzywnica szczyli się stałością polityczną i zdolnymi osobowościami życia społecznego. Niektórzy z tych, którzy brali udział w wydarzeniach roku 1989: Vladislav Kryške, Dagmar Rysová, Jaroslav Šula działali w życiu publicznym przez długie lata i ich dorobek jest dobrze widoczny. Za najbardziej ważną osobowość ostatnich lat należy jednak uznać Josefa Jalůvkę, który był burmistrzem miasta przez ostatnie 25 lat. Wspomniani ludzie wzięli odpowiedzialność za rozwój i kierunek rozwoju

miasta. Potrafili stworzyć korzystne warunki dla rozwoju miasta. Owoce ich pracy dziś mogą podziwiać obywatele miasta i ludzie odwiedzający miasto.

Rok 1989 był początkiem zmiany. Despotyzm został zastąpiony przez demokrację. Miejsce „świelanych” towarzyszy zajęli ludzie, którym zależało i zależy na lepszym życiu społeczeństwa i miasta. Jestem przekonana o tym, że należy do naszych obowiązków nie schodzić z wytyczonej drogi, mimo to, że ta droga bywa skomplikowana.